

EMEĞİN VE EMEKÇİNİN BAYRAMI 1 MAYIS!

Nihayet Taksim meydanında o koca gövdeli emekçi posterini özgürce dalgalanacak!

Her yıl büyük tartışmalara, büyük mücadelelere yol açan 1 Mayıs işçi bayramı, yürütülen onurlu ve kararlı mücadeleler sonucu emek cephesi için tarihi öneme sahip olan Taksim Meydanında kutlanacak. Gaz bulutu, taziyikli su, polis copu, Vali inadı, emeğe teslim oldu, iyi de oldu.

1 Mayıs, yaşanan bu tartışmalarla anıla dursun dünyanın dört bir yanında yürütülen mücadele daha bir görkemle sürdürülüyor. Dünya genelinde yaşanan küresel ekonomik krizin faturasını işçilere kesmeye çalışan iktidarlara karşı mücadele daha bir güçlü.

1 Mayıs anlamak için, mücadelenin tarihsel sürecine inmekte yarar var. Nedir 1 Mayıs ve tarihsel süreçlerde neler yaşanmıştır?

Bir proleter bayram gününü, sekiz saatlik iş gününü elde etme aracı olarak kullanma düşüncesi ilk kez Avustralya'da doğdu. Avustralyalı işçiler, 1856'da, sekiz saatlik işgünü lehinde gösteriler yaparak, toplantılar ve eğlenceler düzenleyerek, hep birlikte bir günlük iş bırakmaya karar verdiler. Bu kutlamanın yapılacağı gün olarak da 21 Nisan tarihi saptandı. Avustralyalı işçiler bu kararı, yalnızca 1856'da uygulamaya niyetlenmişlerdi. Ama bu ilk kutlamanın Avustralyalı proleter kitleler üzerinde çok büyük etkisi oldu, onları canlandırıp yeni bir heyecana yol açtı ve bu kutlamanın her yıl tekrarlanmasına karar verildi.

Gerçekten işçilere, kendi kendilerine kararlaştırdıkları bir anda, kitle halinde işi bırakmaktan daha fazla cesaret ve kendi gücüne güven duygusunu ne verebilirdi? Fabrikaların ve atölyelerin ebedi kölelerine, kendi öz birliklerini toplamaktan daha fazla ne cesaret verebilirdi? Böylece, proleter bir kutlama günü düşüncesi hızla benimsendi ve Avustralya'dan diğer ülkelere yayılmaya başladı, ta ki sonunda tüm proleter dünyayı fethedene dek.

Avustralyalı işçilerin örneğini ilk izleyen Amerikalılar oldu. 1886'da 1 Mayıs'ın evrensel bir iş bırakma günü olmasına karar verdiler, 1 Mayıs'ta 200 bin Amerikalı işçi iş bıraktı ve 8 saatlik işgünü talebinde bulundu.

1 Mayıs Türkiye'de

Ülkemizde 1 Mayıs'ların tarihi İkinci Meşrutiyete (1908) kadar uzanır. İlk 1 Mayıs 1909'da Üsküp'te kutlanırken, 1910'da diğer Rumeli şehirlerinde de kutlanmaya başlanmıştır. İstanbul'da ise ilk 1 Mayıs'ın 1912'de kutlandığı belirtilmektedir. Bu gösterilerde seçme seçilme hakkının herkese tanınmasından grev yasasına, emeğin haklarını koruyacak kanunların çıkartılmasına kadar pek çok konudaki talepler dile getirildi.

1 Mayıs 1920'de bu kez işçiler işgal altındaki İstanbul'da 1 Mayıs'ı kutlamama kararı aldılar. İstanbul'da yayınlanan İkdam gazetesi 1 Mayıs 1920 tarihli sayısında "amele sınıfının ülkedeki olağanüstü durumu göz önüne alarak işi bırakmayacağı" belirtiliyordu. 1921 yılında işgal kuvvetlerinin yasaklama girişimlerine rağmen kitlesel 1 Mayıs gösterileri yapıldı; Tramvay, Vapur ve Haliç tersanesi işçileri iş bırakarak 1 Mayıs'ı kutladılar.

1922 Yılında 1 Mayıs İstanbul ve Ankara'da iş bırakma ve mitinglerle kutlandı.

1923 Yılında toplanan İzmir İktisat Kongresi 1 Mayıs'ın Türkiye İşçileri Bayramı olmasını benimsedi ayrıca tarım dışı işlerde çalışma süresinin 8 saat olması kabul edildi. Bu yılın 1 Mayıs'ı ise İstanbul, Ankara, İzmir ve Adapazarı'nda kutlandı. Bu yılın 1 Mayıs'larını Kemalist rejime yakınlığı ile bilinen işçi örgütleri düzenledi.

Cumhuriyetin ilanından sonraki ilk 1 Mayıs yine engellemelerle karşılaştı. Hükümet 1924 Yılında 1 Mayıs'ın kutlanmasını yasakladı. Ancak yine de 1 Mayıs kutlandı. Umum Amele Birliği'nin Ankara'da bulunan Genel Merkez'inde düzenlenen toplantıda 1 Mayıs kutlandı. Bu yıl 1 Mayıs ile ilgili gazeteler toplattırıldı ve 1 Mayıs'ı kutlamak isteyenlerden tutuklananlar oldu.

1925 Yılında Şeyh Sait isyanı nedeniyle çıkarılan "sus kanunu olarak bilinen Takrir-i Sükûn Kanununa dayanılarak Amele Teali Cemiyetinin yürüyüş ve miting düzenlemesine izin verilmedi. Bunun üzerine 1 Mayıs salon toplantısıyla kutlandı. 1 Mayıs kutlamalarına katılanlar, 1 Mayıs'ın anlam ve önemi üzerine broşür yayınlayanlar tutuklandı, İstiklal Mahkemelerinde yargılanarak hapse mahkûm edildiler.

Yarım yüzyıl sonra ilk yasal 1 Mayıs kutlaması 1975 yılında İstanbul Tepebaşı'nda bir düğün salonunda yapıldı.

Türkiye'de 1 Mayıs'ın ilk kez büyük ve görkemli bir mitingle kutlanması 1976 yılında oldu. DİSK tarafından düzenlenen 1 Mayıs gösterisi Beşiktaş'tan yürüyüşle başladı ve Taksim Meydanı'nda mitingle sürdü. On binlerce işçinin katıldığı yürüyüş ve mitingde işçi sınıfının güncel talepleri dile getirildi.

1977 1 Mayıs'ı ise 1976'ya göre daha kalabalık, daha görkemli bir gösteri idi. Taksim Meydanında düzenlenen miting için katılımcılar bu kez Beşiktaş ve Saraçhane olmak üzere iki koldan yürüdü. Mitingi yine DİSK organize etmişti. Aydınlar, toplumsal muhalefet örgütleri de işçilerle beraber alandı. Yüz binlerce kişinin katıldığı miting, DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'in konuşması sırasında kimliği belirsiz kişilerin açtığı ateş sonucunda kana bulaştı. 37 kişi Taksim Meydanı'nda yaşamını yitirdi.

Katiller yakalanacak yerde sendikacılar, işçiler gözaltına alındı. Aralarında DİSK yöneticilerinin de bulunduğu birçok işçi gözaltına alındı ve tutuklandı. Aradan geçen bunca zamana rağmen olayın faileri hala bulunamadı, bulunması için etkin bir çaba harcanmadı.

Bu katliam 1978 1 Mayıs kutlamasını engelleyemedi. İşçiler bir önceki yıl olduğu gibi bir kez daha aynı kalabalık ve güçle DİSK'in düzenlediği mitingde Taksim Meydanı'nda buluştular. Bu mitingin en önemli talebi 1 Mayıs 77'nin failerinin bulunmasıydı.

1979 ve 1980 1 Mayısları çeşitli engellemelerle karşılaştı. İstanbul'da kutlamalara izin verilmedi. Diğer illerde 1 Mayıs gösterileri yapıldı. İstanbul'da sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Sokağa çıkma yasağına rağmen 1 Mayıs'ı kutlamak isteyenler tutuklandı.

1 Mayıs 77 katliamı ülkemizde 1 Mayıs'ın bir "koruk" günü olması için sistemli bir biçimde kullanıldı. "1 Mayıs Alarmları" ilan edildi. Taksim meydanında 1 Mayıs gösterilerine izin verilmedi.

12 Eylül darbesi ile birlikte 1 Mayıs tamamen engellendi ve 12 Eylül yönetimi 1 Mayıs'ı genel tatil günü olmaktan çıkardılar.

12 Eylül Sonrasında 1 Mayıs Kutlamaları

12 Eylül sonrasında ilk yasal 1 Mayıs gösterisi girişimi 1988 yılında gerçekleştirildi. Türk-İş üyesi Kristal-İş, Petrol-İş, Tümtis, Deri-İş sendikaları ile bağımsız Ban-

ka ve Otomobil-İş sendikaları kurdukları tertip komitesi ile İstanbul Valiliğine başvurarak 1 Mayıs'ı yasal olarak kutlamak istediler. Ancak Valilik 1 Mayıs'ın yasal olarak kutlanmasına izin vermedi. Buna rağmen 1 Mayıs günü Taksim'e çıkmak isteyen sendikacılar polisin saldırısıyla karşılaştı. 81 işçi, temsilci ve sendikacı gözaltına alındı ve bunlardan bir kısmı tutuklandı.

Fabrikalarda, 1 Mayıs bildirileri okundu, türküler söylenip, halaylar çekilerek 1 Mayıs kutlandı. Bu arada Taksim'de 1 Mayıs'ı kutlamak isteyen grubun üzerine açılan ateş sonrasında bir genç kız felç oldu. Bu yılki 1 Mayıs kutlamalarına ilişkin en ilginç gelişme Hak-İş'in tarihinde ilk kez 1 Mayıs'ı kutlaması oldu.

1991 yılında 1 Mayıs yine fabrikalarda kutlandı. 1989 yılından başlayarak 1 Mayıs'a ilişkin tutumunu değiştiren Türk-İş de hem Genel Merkez'inde hem de çeşitli il temsilciliklerinde düzenlediği kapalı salon toplantıları ile 1 Mayıs'ı kutladı.

Bölge illerinde ise Ohal'in kalkmasıyla beraber gözle görülür eylem yoğunluğu gözlenmeye başlandı. 90'lı yıllarda yaşanan savaşın emek mücadelesi üzerindeki etkilerine rağmen, emek cephesi her zaman 1 Mayıs'ı sahiplenmiş, özgürlük mücadelesinde bir meşale de 1 Mayıs olmuştur. Diyarbakır'da Taksim Meydanı gibi yasaklardan nasibini almış Dağkapı Meydanı emek cephesi ve tüm yurtsever halk için bir direniş ve eylem alanı olarak kutlamalara ev sahipliği yapmıştır.

İlk 1 Mayıs'ta sekiz saatlik işgününün uygulanması talep edildi. Ama bu hedefe ulaşıldıktan sonra da, 1 Mayıs'ın kutlanmasına son verilmedi. İşçilerin burjuvazi ve egemen sınıf karşısındaki mücadelesi devam ettiği sürece ve tüm talepleri karşılanmadığı sürece, 1 Mayıs, işçi sınıfının bu taleplerinin her yıl dile getirildiği gün olacaktır. Ve daha iyi günler doğduğunda, dünya işçi sınıfı kurtulduğunda, büyük bir olasılıkla insanlık o zaman da 1 Mayıs'ı, geçmişte verilen zorlu mücadelelerin ve çekilen acıların anısına yine kutlayacaktır

YAŞASIN BİR MAYIS! BİJİ YEK GULAN!

